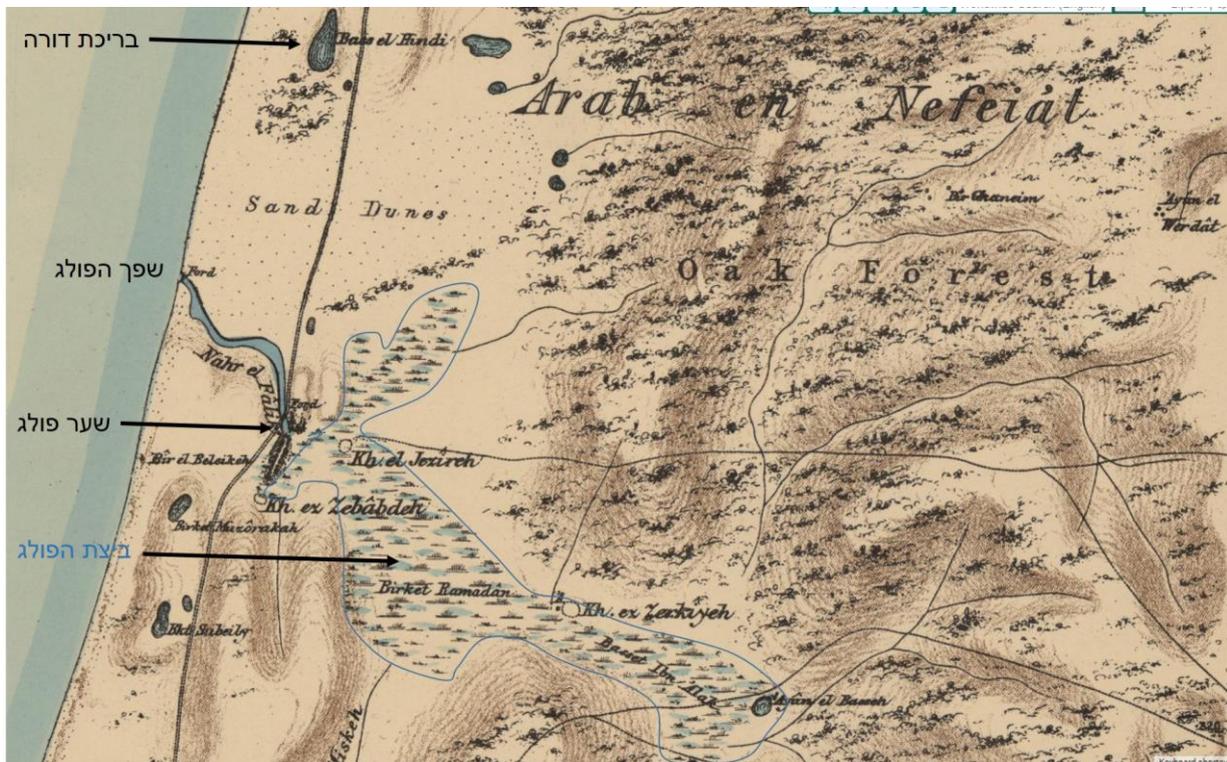

יום רביעי, 01 דצמבר 2021

אל:
עמי לזר
ממונה תשתיות
כאן,

חוות דעת אקולוגית - ביצת הפולג והשפעת נתיב התחבורה הציבורית

ביצת הפולג (ביצות הפאליק) הנו שריד אחרון לנוף ביצה נרחב שהשתרע בעבר באגן הפולג ממזרח לרכס הכורכר החופי. מדובר בביצה השנייה בגודלה אחרי ביצת החולה, על שטח רחב של כמה אלפי דונמים בין הרצליה, תל מונד ואבן יהודה.

ביצת הפולג ההיסטורית מתוך מפת PEF, 1880, הקרן לחקר פלשתינה.

ויקטור גרן, שערב בשרון בשנת 1870, מתאר את האזור: "בסת אל פאלק מכוסה כמעט בכל שטחה סבך של קני ענק וביניהם משתעשעות בחירות גמורה, בלי כל חשש הפרעה מצד האדם, להקות ציפורים. גם שפעת נופרים פורשים כאן את עליהם הרחבים, המרפדים את פני המים, ומקשטים את שכבת המים הזאת בפרחיהם היפים. אף דגים רבים בה, ובעיקר היא שורצת עלוקות, שעל כן מכונה היא גם בסת אום אלעלק".

ייבוש הביצה החל בשנת 1934 ע"י הבריטים, אולם מאז, ולאורך השנים, התחדשה הביצה ושרדה בשטח עם מי תהום גבוהים ובשטח הנמצא בתחום פשט ההצפה של נחל פולג בחורף. כבר בשנת 1951, במסמך הראשון שעסק בשמירת טבע ונוף, הוצע לשמר את ביצות הפולג:

רשות הטבע והגנים

מחוז מרכז
ד"ר יריב מליחי
אקולוג המחוז

מתוך חמישים אתרים שנועדו לבניית ריאות ירוקות בדר"ח שהגישה המחלקה, אישרה ועדה מיוחדת, בראשות יוסף וייץ, שישה פארקים גדולים: הכרמל – 105,000 דונם, הרי יהודה – 96,000 דונם, אזור הר מירון – 95,000 דונם, נחל פולג – 2,500 דונם, וכן עתיקות קיסריה והמכתש הקטן. דר"ח המחלקה לתכנון, שהיה המסמך הראשון בו הכירה המדינה בצורך בשמירת הטבע, נדפס בשנת 1951, ובנוסף לברוצקוס חתם עליו האדריכל אריה שרון, מי שעסק באותן שנים בתכנון תוכנית האב למדינת ישראל. בכירי שמירת הטבע לא התרשמו במיוחד מהדר"ח: "כספרו של שרון שורטטה מפה, ובה תוכנית של פארקים לאומיים", כתב עזריה אלון, "המתכננים עצמם כמעט ולא הכירו את הארץ. הנגב והגליל היו מוכרים להם כמו הירח... את תוכנית הפארקים הם שרטטו על פי ההצעות של אמוץ זהבי ושלי... פשוט נדחפנו".

מתוך הספר: "מי שילח פרא חופשי", רן אדליסט, דני יפה, 2009, הוצאת משרד הבטחון.

בשטח ששרד מתקיים גרדיאנט לחות מהמרכז המוצף באופן תדיר, דרך שטח היקפי המוצף עונתית ועד לשטחי בור לחים הנמצא בשוליים החיצוניים

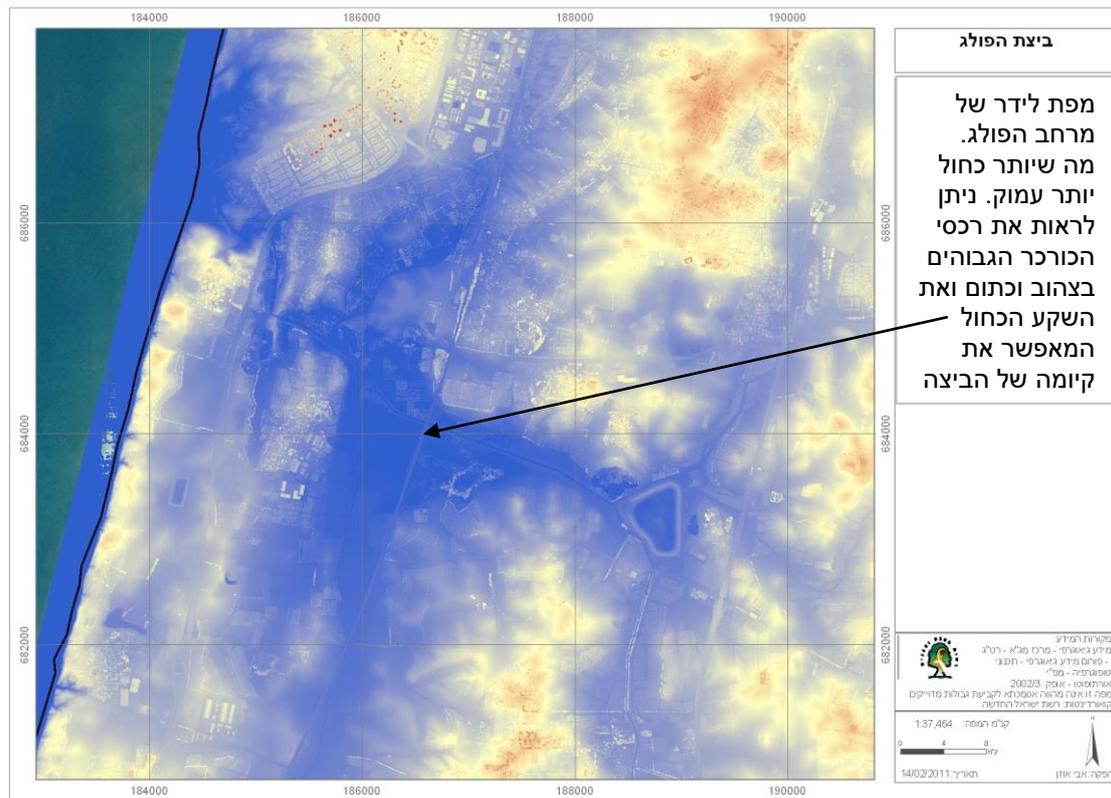
ביצת הפולג מוצפת כל השנה. ברקע סוללת הרכבת. צילום ד"ר יריב מליחי
כיום האזור חצוי לאורכו ע"י מסילת רכבת כאשר החלק שממזרח לפסי הרכבת "מחזיק מים" לכל אורך השנה ואילו החלק שמערב לפסי הרכבת נוטה להתייבש במהלך הקיץ ומהווה בית גידול עונתי. בשטחי ביצת הפולג, שררו תנאים המאפשרים את קיומם של מגוון צמחים ובעלי חיים האופייניים לבית

רשות הטבע והגנים

מחוז מרכז
ד"ר יריב מליחי
אקולוג המחוז

הגידול הביצתי המקורי. שטחי מים וביצה קבועים ועונתיים אלו מושכים אליהם גם מגוון עופות מים (חלקם נודדים וחלקם יציבים) במשך עונות השנה.

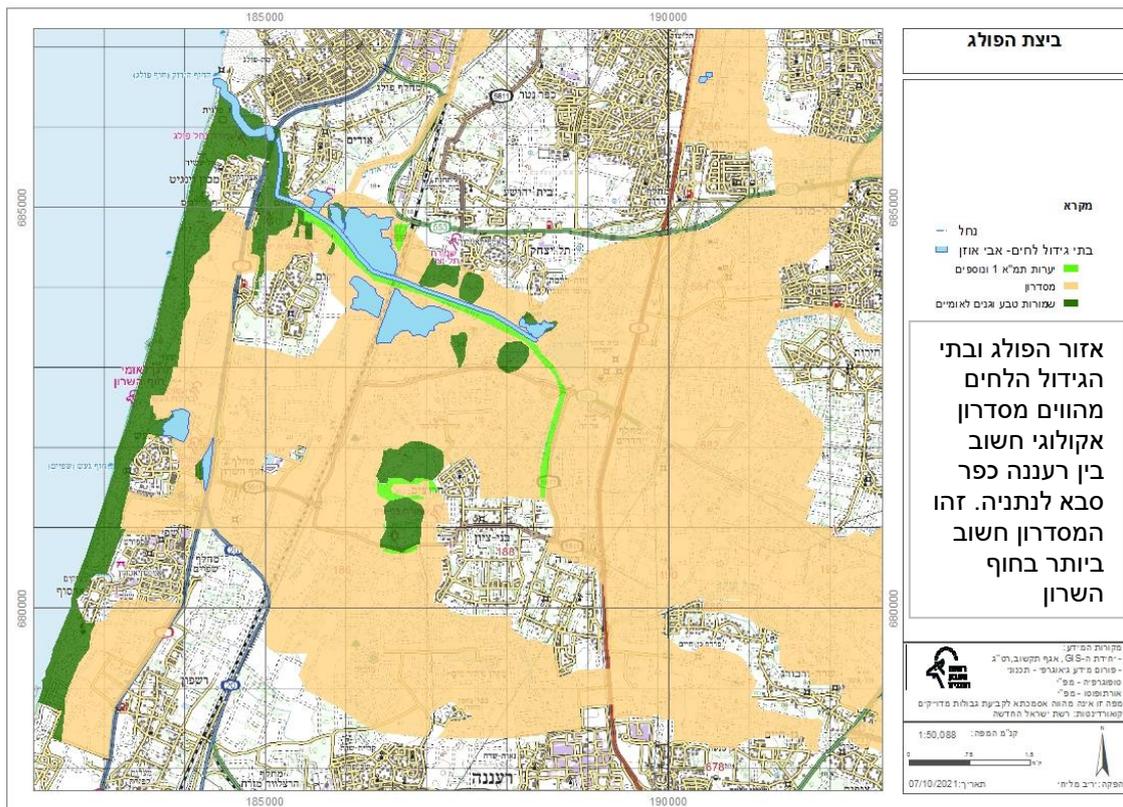
בעבר השתרעו בתי הגידול הלחים על פני 6.4% משטחי היבשות, ורובם נמצאו באזורים הטרופיים והסוב-טרופיים של העולם. במהלך מאה השנים האחרונות אבדו כמחצית משטחי בתי הגידול הלחים בעולם עקב פיתוח החקלאות, תהליכי עיור והכשרת שטחים לתיירות. ואולם בד בבד לאיבוד בתי הגידול הטבעיים יצר האדם בתי גידול לחים חדשים מלאכותיים כגון מרינות, תעלות ומאגרי מים שונים. אבדן בתי הגידול הלחים לא פסח גם על ישראל. במישור החוף של ישראל אבדו כ-90% מבתי הגידול הלחים שהיו בתחומה בעבר. בראשית המאה העשרים השתרעו הביצות בישראל על פני כ-250,000 דונם. כיום נותרו בתחומי שמורות הטבע רק כ-8,000 דונם של בתי גידול לחים. שטחי המאגרים, בריכות הדגים ובריכות תפעול שפכים משתרעים כיום על פני כ-100,000 דונמים בלבד. כדי להגן על מקווי המים הטבעיים ברחבי העולם חוברו אמנות בין-לאומיות העוסקות בשמירה עליהם. הבולטת באמנות הינה אמנת רמסר (Ramsar). אמנה זו פועלת משנת 1975 ועוסקת ביצירת שיתוף פעולה בין-לאומי לשימור מקווי מים טבעיים מתוקים ומלוחים ברחבי העולם, בעלי חשיבות בין-לאומית כבתי גידול לעופות מים ויונקים, זוחלים ודגים וכן לצמחי מים. האמנה אושררה על ידי 160 מדינות, ובשנת 1997 אף במדינת ישראל.

רשות הטבע והגנים

מחוז מרכז
ד"ר יריב מליחי
אקולוג המחוז

פלמינגו מצוי בשטחי ההצפה העונתיים, ממערב למסילה בביצת הפולג. צילום ד"ר יריב מליחי
כשטח טבעי בלב האזור האורבני של השרון משמרת הביצה ובתי הגידול הלחים שסביבה, מאות מיני
חי וצומח, ומהווה עוגן במסדרון האקולוגי הגדול ביותר בחוף השרון.

המסדרון האקולוגי באזור ביצת הפולג. שטח טבעי נרחב עם בתי גידול לחים. תמ"מ 3/21/50.
בביצות הפולג מיוצגים שני בתי גידול הנמצאים בסכנת הכחדה כתוצאה משינוי ניקוזים, פיתוח ועיור.
בית הגידול הלח ובית הגידול של הקרקעות הכבדות. מעבר להיותם בתי גידול בסכנת הכחדה הרי

רשות הטבע והגנים

מחוז מרכז
ד"ר יריב מליחי
אקולוג המחוז

שהם גם אינם מיוצגים מספיק במערך שמירת הטבע בישראל. כתוצאה מכך, רבים מן הצמחים בבתי גידול אלו נמצאים בסכנת הכחדה, ובוודאי באזור השרון בו הצפיפות התשתיות תנופת הפיתוח היא מהגבוהות במדינת ישראל. מבין הצמחים של בתי גידול אלו הנמצאים בסכנת הכחדה ניתן למנות את הבאים שתועדו בביצת הפולג:

שם טקסונומי (עברי) של צומח בתי גידול לחים בביצת הפולג	סטטוס לפי הספר האדום לצמחים בסכנת הכחדה בישראל
גומא הפפירוס	בסכנת הכחדה - EN
שוש קרח	על סף איום - NT
סוף רחב-עלים	נדיר מאוד - RR
חוחן קרדני	עתידו בסכנה - VU
ארכובית צמירה	בסכנת הכחדה - EN
ערבז החוף	עתידו בסכנה - VU
לשישית מקומטת	עתידו בסכנה - VU
עטיינית מגובבת	בסכנת הכחדה - EN
גומא שופע	על סף איום - NT
בת-ארכובית מחודדת	על סף איום - NT

ארכובית צמירה. מין בסכנת הכחדה (EN) בביצת הפולג. צילום ד"ר רון פרומקין.

ביצת הפולג, על שלל התהפוכות והתמורות שעברו באזור בעשרות השנים האחרונות, עדיין משמרת צומח האופייני לבתי הגידול הלחים, בית גידול המהווה בסיס למיני חוליתנים רבים, ביניהם דורבנים,

רשות הטבע והגנים

מחוז מרכז
ד"ר יריב מליחי
אקולוג המחוז

ארנבות, שועלים, נמיות גיריות ותנים. בין המינים בביצה גם חוליתנים בסכנת הכחדה, רובם קשורים למשטר המים בביצה כגון קרפדה מצויה וחתול הביצות החי בסבך הקנים וניזון מדגים, עופות דו חיים ויונקים קטנים המאכלסים את הביצה.

שם טקסונומי (עברי) של מיני חוליתנים בביצת הפולג	סטטוס שימור לפי הספר האדום לחולייתנים בישראל
אילנית מצויה	עתידו בסכנה - VU
קרפדה ירוקה	בסכנת הכחדה - EN
שנונית השפלה	בסכנת הכחדה חמורה - CR
חתול ביצות	עתידו בסכנה - VU

חתול ביצות עם דג בפיו. צילום יותם לנרד.

חתול ביצות בעמדת ציד בפולג. צילום יותם לנרד.

לצד מינים אלו משמשת ביצת הפולג כשטח לשיחור מזון של עטלפי חרקים. בסקר שנערך ב 2018, נצפו חמישה מיני עטלפי חרקים, שלושה מהם בסכנת הכחדה

שם טקסונומי (עברי) של מיני עטלפים בביצת הפולג	סטטוס שימור לפי הספר האדום לחולייתנים בישראל
אפלול מצוי	בסכנת הכחדה - EN
פרסף גדול	בסכנת הכחדה - EN
עטלפון אירופי	בסכנת הכחדה - EN

עטלפון לבן שוליים- מין ים תיכוני, מלווה אדם. הנפוץ ביותר במרחב הביצה.

בתי גידול לחים בכלל, וביצת הפולג בפרט, מהווים מוקד משיכה למגוון עופות להם זיקה וקשר למים ולצמחיית המים והגדות.

בסקר שנערך בכל השטח המהלך 2019, במועדים המייצגים טווח רחב של מינים מקננים, חורפים וחולפים, תועדו 110 מינים מ-1180 פרטים, מהם 39 מינים תועדו בקינון או בסבירות גבוהה לקינון בתחום הסקר ובסביבתו. מבין המינים המקננים, 3 מינים מוגדרים בישראל כ"קרובים לסיכון" (NT) – תמירון ואנפית סוף ותור מצוי, שמוגדר גם בסכנת הכחדה עולמית (VU).

מתוצאות הסקר עולה כי חברת העופות במרחב הפולג מיוצגת במינים המאפיינים בתי גידול לחים, בשילוב מינים כוללניים (ג'נרליסטים) המאכלסים טווח רחב של בתי גידול. נמצא כי 25% מהמינים המקננים ו-45% מהמינים החורפים והחולפים הם בעלי זיקה מרחבית גבוהה לבתי גידול לחים. בנוסף, עולה כי עושר המינים (ממוצע=18, ס"ת=4) ושפע הפרטים (ממוצע=70, ס"ת=26) הממוצע לספירת נקודה גבוה יחסית למרחבים אחרים בהם נעשה שימוש בשיטות דומות.

בנוסף, בשטח הביצה נצפו מספר מינים מקננים המייחדים בתי גידול לחים, כמו למשל, אנפית גמדית, תמירון ואנפית סוף. בתי גידול לחים (נחלים, שלוליות, אגמים וביצות) הם אחת המערכות האקולוגיות שנפגעו הכי הרבה מאז ראשית המאה ה-20 כתוצאה מפיתוח תשתיות אנתרופוגניות (Levin 2009).

רשות הטבע והגנים

מחוז מרכז
ד"ר יריב מליחי
אקולוג המחוז

שם טקסונומי (עברי) של עופות שנצפו בביצת הפולג	סטטוס שימור לפי הספר האדום לחולייתנים בישראל
אנפה אפורה	נכחד באזורנו כמקנן - RE
עיט צפרדעים	נכחד באזורנו כמקנן - RE
חסידה לבנה	עתידו בסכנה - VU
נחליאלי לבן	עתידו בסכנה - VU
זרון שדות	בסיכון נמוך - NT
שחפית גמדית	בסכנת הכחדה - EN
שחף צהוב-רגל	בסכנת הכחדה חמורה - CR
זרון סוף	נכחד באזורנו כמקנן - RE
זמירון	בסכנת הכחדה חמורה - CR
אנפה ארגמנית	עתידו בסכנה - VU
כחל	עתידו בסכנה - VU
חופמי גדות	בסכנת הכחדה חמורה - CR
חרגולן זמירי	נכחד באזורנו כמקנן - RE
עפרון קצר-אצבעות	עתידו בסכנה - VU
דיה שחורה	נכחד באזורנו כמקנן - RE
נחליאלי צהוב	עתידו בסכנה - VU
קנית אירופית	בסכנת הכחדה חמורה - CR
עלווית החורף	עתידו בסכנה - VU

בסתיו 2020, החל טיבוע בתחנת טיבוע מסודרת בלב ביצת הפולג על ידי יותם לנרד בתמיכת מרכז צפרות של החברה להגנת הטבע ורשות הטבע והגנים. בביצה נפרשו לפני עלות השחר רשתות במשך 3 - 5 ימים בשבוע. הפרישה נעשתה על ידי מטבעים מוסמכים ועם עלות השחר נבדקו הרשתות וכל הציפורים שנלכדו נרשמו, וטובעו. בנוסף נערכו תצפיות ספורדיות על מיני עופות רבים אחרים בביצה, מינים שאינם מיני מטרה לטיבוע ברשת. ממצאי הטיבוע והתצפיות חיזקו משמעותית, את ההבנה לגבי חשיבותה של ביצת הפולג במערך שמירת הטבע בישראל. להלן ממצאים ראשוניים בלבד: עד היום תועדו בביצת פולג 215 מיני עופות, כ-190 מדי שנה. במהלך החורף נמצאים בה מדי יום אלפי ברווזים, מאות קוויות מצויצות, 2-3 עיטי צפרדעים ואלפי שחף אגמים.

רשות הטבע והגנים

מחוז מרכז
ד"ר יריב מליחי
אקולוג המחוז

אתר הטיבוע בביצת הפולג, העשיר ביותר מבין כל אתרי הטיבוע בישראל.

מנתוני הטיבוע עצמו:

בשנת 2020 ביצת פולג הייתה האתר שטובעו בו הכי הרבה ציפורים בישראל (למרות שהתחנה התחילה לפעול רק בסתיו). ביצת פולג נמצאה כאתר ייחודי למינים הקשורים בעשב ומשטחי בוץ חשופים וזה בזכות ירידת המפלס הטבעית לאורך הקיץ והסתיו. כלומר ביצת הפולג עדיין משמרת מאפיינים טבעיים של ביצה, מאפיינים שכבר נעלמו עם היעלמותן של הביצות בישראל ושינויי הניקוז.

להלן נתוני טיבוע משני המינים הנלכדים ביותר בביצה:

כחול חזה בשנת 2020: בכל ישראל טובעו - 1746. בביצת פולג - 1778

חרגולן זמירי 2020: בכל ישראל טובעו - 760. בביצת פולג 877.

בביצת פולג נלכדים למעשה יותר פרטים משני מינים אלו מכל אתרי הטיבוע האחרים בישראל גם יחד.

רשות הטבע והגנים

מחוז מרכז
ד"ר יריב מליחי
אקולוג המחוז

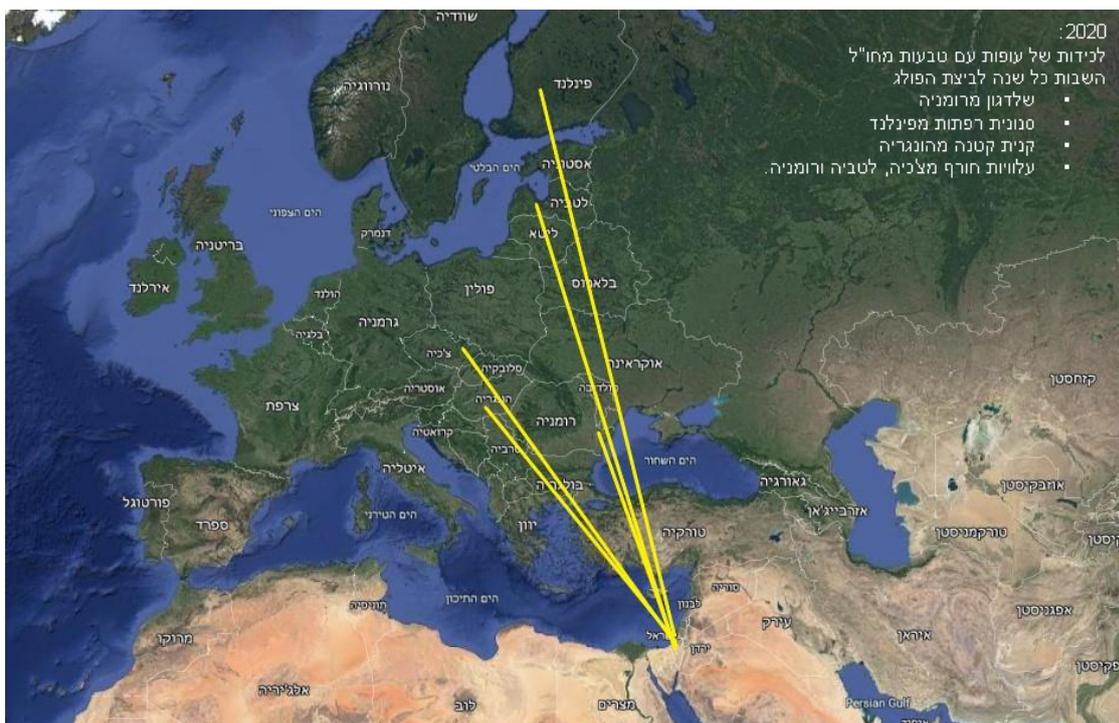

במהלך עונת הטיבוע האחרונה נמצאה אף עדות חותכת לקינון של זמירון בביצה (מין בסכנת הכחדה חמורה CR בישראל). אוכלוסיית הזמירונים בישראל מוערכת בפחות מ- 50 זוגות מקננים. בתחנת הטיבוע בפולג נלכד פרחון אחד של זמירון, בתמונה מימין, עדות להצלחת קינון באזור.

בסתיו 2021 נלכד חרגולן זמירי עם טבעת מחו"ל (הונגריה), הראשון אי פעם בישראל ואילו בשנת 2020 נלכדו חרגולן מנומר אשר יש בו פחות מ-20 תצפיות בישראל ואף עלוויות כהה אשר בה יש פחות מ-10 תצפיות בישראל.

בנוסף נלכדו בתחנת הטיבוע גם עופות מאתרי טיבוע אחרים בישראל ללמדנו על חשיבות "רשת" בתי גידול לחים ותנועות הציפורים ביניהם. בשנת 2020 נלכדו ציפורים מטובעות מאגמון חפר: 7 קנית אפריקאית, 7 קנית קטנה, 3 קנית אירופית, 2 נחילאלי צהוב, 2 כחול חזה, קנית פסים, חרגולן זמירי. משמורת עין אפק: שלדג גמדי, כחול חזה. משמורת ביצת זיתא: קנית קטנה. מגן לאומי מגדל צדק: סנונית מערות. מפארק הרצליה: קנית קטנה. ומחוף ארסוף: עלוויות אפורה. בשנת 2021 נלכדו ציפורים מירושלים, ראש ציפור, חדרה, ושמורת טבע עיינות גיבתון. כלומר תחנת הטיבוע, מספקת מידע חדשני לגבי איכות וחשיבות בית הגידול הביצתי בפולג.

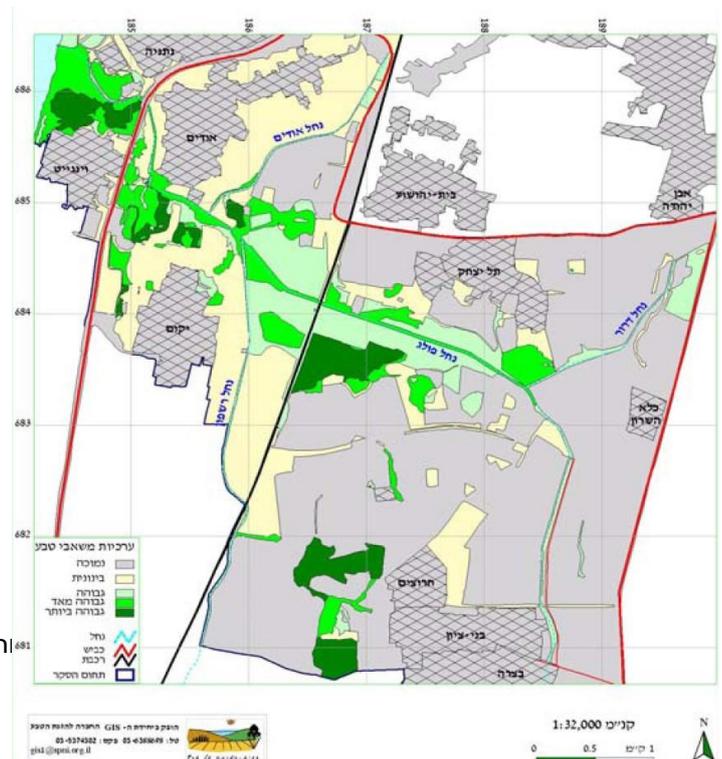
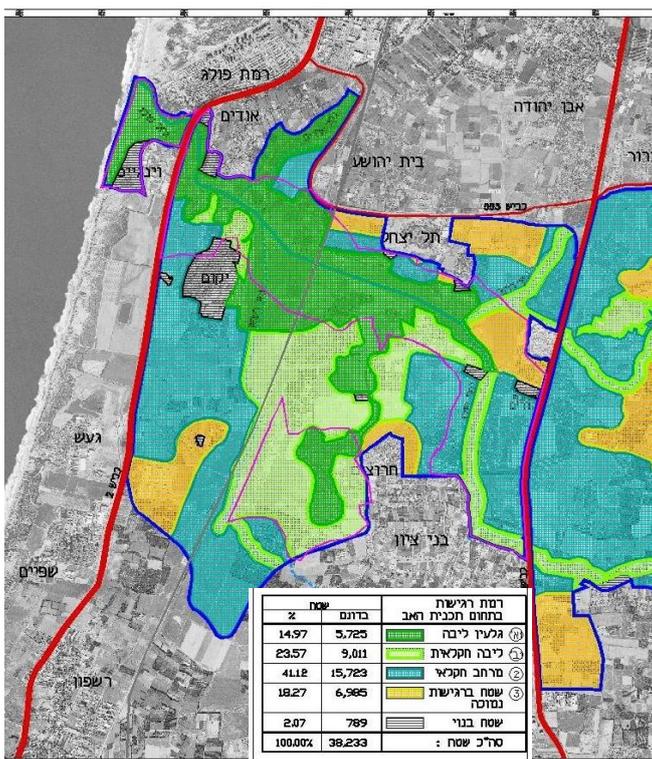
רשות הטבע והגנים

מחוז מרכז
ד"ר יריב מליחי
אקולוג המחוז

תשתיות וערכיות השטח

מרחבי ביצת הפולג הינם שטח פתוח נרחב, המכיל בתי גידול לחים, מתפקדים, התומכים במגוון חי וצומח עשיר, חלקו נדיר ובסכנת הכחדה מקומית ועולמית, הראוי לשימור והגנה. משטר המים הביצתי הטבעי הוא הבסיס המאפשר את הימצאותם של מגוון עשיר כל כך של עופות בביצה. את השטח חוצה סוללת רכבת המתוכננת אף להיות מוכפלת במסגרת תת"ל 65 ואילו רוב שטח הביצה תחום בין כביש ארצי מספר 2 במערב, לכביש ארצי מספר 4 במזרח. מעבר לתשתיות אורך אלו, חוצות דרכים חקלאיות את השטח, רובן בשולי הביצה ובמקביל לרכבת ולערוץ הפולג, וכן מטעים ושדות המקיפים את השטח. בסקר מכון דשא, הוגדרו שטחי הביצה כבעלי ערכיות משאבי טבע גבוהה עד גבוה ביותר ואילו במפת רגישות שהוכנה במסגרת מרקמית פולג הוגדר שטח הביצה כגלעין ליבה. ללא ספק תואם הרקע התכנוני את ערכי הטבע והאקולוגיה בביצה.

גם כיום, עם נוכחות מסילת הרכבת החוצה את השטח מצפון לדרום, מצליח השטח לשמר ערכי טבע ונוף מהחשובים בארץ ובעולם. עם הרחבת והכפלת מסילת הרכבת קיים חשש לפגיעה בניקוזים של השטח, תוספת רעש מנסיעת רכבות, קיטוע בית גידול עקב גידור המסילה, התנגשות והתחשמלות עופות כתוצאה מחשמול הרכבת. אין ספק כי מדובר באתגר לפתח ולהכפיל את המסילה לצד שימור בית הגידול הביצתי על מיניו הייחודיים, אתגר משמעותי בו אנו עוסקים מזה מספר שנים.

כביש בביצת הפולג

כיום אין כבישים החוצים את מרחבי ביצת הפולג אשר ברובה הינה שטח חקלאי ושטח הצפה, קבועה ועונתית. התוכנית לחצות את מרחב הביצה עם כביש לטובת תחבורה ציבורית, במקביל למסילה הרכבת, מהווה איום ממשי על עצם קיומה של ביצת הפולג, ובוודאי קיומם של שלל מיני החי והצומח אותם היא מאכלסת. בהשוואה למסילת רכבת, הרי שהחתימה הסביבתית של כביש, כלומר השפעתו הסביבתית, היא הרבה יותר משמעותית וגדולה בכל שלב ושלב.

ביצת הפולג כיום (כחול) והרכבת החוצה מצפון לדרום (אדום) כביש נוסף יפגע בביצה ממזרח למסילה

1. בשלב הביצוע, שלב הכולל בניית סוללה מעל הביצה, מצטרף הכביש למסילה ויוצר רצועת תשתית ברוחב של כ 60 מטרים, כפול מהרוחב הסופי של המסילה. רצועה זו מקטעת את שטחי הביצה מזרח ומערב, וברוחב זה מהווה חציית התשתית אתגר לכל חולייתן, יונק או זוחל, בוודאי כשתדירות הנסיעה בו יום ולילה היא רכב אחת למספר שניות בודדות.
2. בשלב הביצוע מתוכנן הכביש להתווסף ממזרח למסילה הקיימת, כלומר על בית הגידול של הביצה הקבועה ועל חשבון שטחי מים המהווים חלק מהביצה הקבועה. מדובר בהקטנה משמעותית של בית גידול איכותי, גדול ומתפקד, הקטנה שתפגע באיכות בית הגידול ויותר חשוב ביכולות שלו להתמודד עם השפעות השוליים האנטרופוגיות, כאור, תשטיפי כביש ועוד.
3. בשלב הביצוע נדרשים העתקות של עמודי חשמל לטובת הכביש, עמודים אשר יועתקו לתחומי הביצה, בין אם הקבועה או העונתית, ושוב תבוא תשתית על חשבון טבע.

4. בכבישים תדירות נסיעת כלי הרכב הינה הרבה יותר גבוה מתדירות נסיעת רכבות. בכבישים כל מספר שניות חולף רכב ומייצר רעש והפרעה סביבתית.
5. כבישים מוארים בלילה. לתאורת כבישים יש זליגה לשטחים טבעיים של עשרות מטרים, ולכן לא ניתן להאיר כבישים בלי לפגוע בשטחי טבע בסמוך אליהם. גם בשימוש בתקנים המחמירים ביותר למניעת זיהום אור קיימת זליגה משני צידי הכביש. זיהום אור פוגע באופן ישיר במיני חי וצומח הנחשפים אליו. בית גידול הסובל מזיהום אור אינו מיטבי ומגוון המינים בו יורד.
6. כבישים מהווים גורם עיקרי בקיטוע בתי גידול בכל העולם ובישראל. הפולג מהוה מסדרון אקולוגי עיקרי בשרון, וקיטוע שלו יפגע בשימור של נוף טבעי שרוני על מרכיבי החי והצומח הייחודים לו.
7. שטחי הביצה בפולג הינם חלק חשוב ברצף בתי גידול לחים בשרון. מיני עופות רבים בעולם נודדים מאתר הצפה אחד למשנהו, והפולג הוא חלק משטחי ההצפה הבודדים שנותרו במישור החוף ביחד עם ביצת זיתא, נחל אלכסנדר, הירקון, ביצת השורק, שטחים המאפשרים רצף נדידה ביניהם. פגיעה בביצה תפגע בדפוסי הנדידה של מינים רבים המשתמשים בשטחי הצפה כאלו במהלך נדידתם ותוריד את כשירותם.

ביצת הפולג מהווה איזור טבע התומך במגוון גבוה של חי וצומח. לצד מיני היונקים הגדולים, ביניהם טורפי העל כמו חתול הביצות והנמייה, משחרים למזון בביצה גם עטלפי החרקים, חלקם בסכנת הכחדה. העופות בביצה כוללים מינים מדדים המשתמשים במחשופי הבוץ והמים הרדודים, מינים מסננים החיים באזורי המים העמוקים, הקבועים, ומינים רבים של ציפורי סבך, כאלו המקננות וכאלו המגיעות בנדידה בדיוק לבית הגידול הזה. בביצה מיני צומח אקוטי נדיר וייחודי לבתי הגידול הזה, בית גידול נדיר, בוודאי במרכז הארץ, הנמצא בתת ייצוג חריף בשמורות הטבע ובגנים הלאומיים. כביש בשטחי הביצה ובמקביל למסילת הרכבת בהחלט עלול לסכן את תיפקוד הביצה וקיומו של בית גידול זה על עושר מיני החי והצומח בו. התאורה, הרעש, תשטיפי הכביש, חדירת מינים פולשים, הפגיעה הישירה בבית הגידול של מי הביצה הרב שנתיים, הכפלת החסם במקביל למסילה, כל אלו מהווים מתכון, מוכר וידוע, לפגיעה אנושה בבית הגידול הנדיר והחשוב הקיים כיום בביצת הפולג.

לאור האמור למעלה, יש להתנגד נחרצות, בכל דרך אפשרית, לסלילת כביש בביצת הפולג, ובמקביל יש לפקח באופן הדוק על הרחבת המסילה הקיימת לצמצום הפגיעה הסביבתית.